

## Landboforholdene og Politiken.

Et Indledningsforedrag fra Universitetet.

Af N. C. Frederiksen.

Landvæsnet er det første og det største af alle Erhverv. Det frembringer de vigtigste af alle Fornødenhedsartikler; alle Mennesker anvende en væsenlig Del af deres Indkomster til Føde; naar Kornet er dyrt, gifter der sig Færre, Færre fødes, Sygdom og Død tager til; omvendt, naar det er billigt. Overalt leve ogsaa de fleste Mennesker af dette Erhverv; i de største Lande som i Rusland og Nordamerika lever hele den store Mængde af Agerbruget; selv i et saa fabrikdrivende Land som England beskjæftiger det imellem en Fjerdedel og en Tredjedel af Indvaanerne; i de fleste andre Lande føder det i alt Fald over Halvdelen af Befolkningen. Man kan ikke undvære Brød, og Landene ere nødte til selv at frembringe i alt Fald en væsenlig Del deraf; thi end ikke de største Handelsflaader formaaede at bringe den Mængde Korn, der behøvedes til et stort Folks Underhold over Havene.

Først med Agerbruget begynder større menneskelig Udvikling. Hos Jægerfolkene kan der kun leve faa Mennesker paa Kvadratmilene, og de morderiske Kampe mellem de raa Jægerfolk ere ligesom hos de vilde Dyr næsten et naturligt Udtryk for den skarpe Konkurrence om Under-

holdningsmidlerne mellem de sparsomme Befolkninger; de ere i højeste Grad afhængige af Naturen og dens Afvexlinger og naa næsten aldrig op til nogen væsenlig Kapital eller Ejendom. Nomaderne ere i Stand til at samles i større Hobe, men maa dog vanke om paa store Strækninger for at finde Føde til deres Dyr; de blive til Krigerskarer, men ikke til Statsborgere; de kunne skabe Folkevandringer, men udvikle sig endnu ikke til Nationer. Med Agerbruget kommer derimod fast Bopæl, Dannelsen af Staten, kort sagt al større Civilisation. Først med det fremkommer, som man før har sagt det, Begreberne Hus, Hjem, Fædreland; og Demeter er paa engang Frugtbarhedens og Hjemmets Gudinde; hun har tillige indstiftet Ægteskabet og indrettet Lovene for Samfundet. De ældste Civilisationer ere udviklede i Lande, der som Nilens Dal med dens periodiske Oversvømmelser ere særlig gunstige for tidlig Udvikling af Agerbruget. Ogsaa ved Jordens Dyrkning sætter Naturen sine Grænser, ofte skarpere og mere ubevægelige end ved mange andre Erhverv; men der er dog en ganske anderledes Plads for Udviklingen og Fremskridtet end ved de Vildes Jagt og end ved de omvankende Nomaders Benyttelse af Græsgangene.

Agerbruget har i den nyeste Tid gjort sine største Fremskridt ved at optage Industriens Lærdomme og Fremgangsmaader; det er tildels blevet en sammensat kunsthærdig indrettet Fabrikation. Man dyrker ikke mere Jorden alene efter nedarvet Skik og Brug; man anvender alle Kapitalens, Videnskabens og Teknikens Hjælpemidler, og at Agerbruget altid maa være en saa sammensat og forskjelligartet Virksomhed, stiller netop større Fordring til Dygtighed og Udvikling. Handlens Evne til at beregne og kombinere, Industriens Herredømme over Naturen er

fra Byen nu ogsaa vandret ud paa Landet. Alene de i den nyeste Tid indførte Maskiner have gjort en saadan Forskjel, at f. Ex. ved Mejemaskinen en Mand nu kan udrette ligesaa Meget som 6 Mand med Mejejærnene, ved Damploven 3 Mand ligesaa Meget som 15 Mand med Heste eller som 60 Mand med Haandhakken. Selv Jordbundens, Luftens og Solens Kræfter vinder man ganske anderledes Herredømme over, man behandler Jorden ved Dræning, Mergling, Gjødningsmidler og mekanisk Bearbejdning, man vælger og udvikler de Planter, der ere bedst skikkede til Formaalet, og selv Dyreracerne udvikler man som ved Korthornet, ved de engelske Faareracer eller ved Karrehesten til at være de bedste Redskaber i de særlige Øjemed. Alene ved de forskellige Agerbrugssystemer er der en saadan Forskjel, at man har regnet, at den belgiske Vexeldrift i Almindelighed paa en Kvadratmil føder adskilligt over 7000 Mennesker, medens vor holstenske Kobbeldrift kun underholder lidt over 3000, og vort gamle Trevangsbrug, som endnu f. Ex. benyttes i Polen, endogsaa kun noget over 2000 Mennesker paa Kvadratmillen.

Alligevel ere Menneskene i Agerbruget dog endnu altid ganske anderledes bundne ved Naturen end i de fleste andre Virksomheder. De ere bundne til Stederne, ere afhængige af Aarstiderne, ja i Vejrliget underkastede Naturens mest foranderlige, lunefulde og uberegnelige Kræfter. Den hele Kraft, Mennesket i Agerbruget direkte bringer i Anvendelse, er kun ringe. Tisserand regner, at Alt, hvad der anvendes af Kraft for at pløje, gjøde, saa og høste en Td. Land i Gjennemsnit kun løber op til 20 Hestedage eller til 6 Dampheste i 24 Timer. Beregner man derimod ved Videnskabens Hjælp hvad der

samtidig behøves af Solens Lys eller af andre Former af Naturens Kraft for i en Middelafrøde at omdanne Stofferne i Jordbunden og i Luften til de færdige Planter, kommer man for en Td. Land op til 1444 Dampheste i 24 Timer eller til 4333 virkelige Hestedage. Det er saaledes kun 4—5 Tusindedele af den hele i Agerbruget anvendte Kraft, som Mennesket ligefrem sætter i Bevægelse og behersker. Jordbunden er Landmandens Værksted, som han trods alle Fremskridt i dybere Behandling, Opdyrkning, Kolonisation o. s. v. dog kun vanskelig og i højst begrænset Maalestok kan udvide. Stofferne ere ganske vist tilstede i ubegrænset Mængde; men Planterne og Dyrene kunne kun optage visse Mængder. Og navnlig skaber Rummet helt igjennem en relativ Grænse og en Afhængighed af den ydre Natur, som kun faa andre Industrier kjende.

Det maa da indrømmes, at Agerbruget med disse sine Ejendommeligheder endnu neppe giver samme Plads for Dygtigheden og Fremskridtet som Industrien. Det skaber ikke saa hurtig Formuer og ikke saa store Formuer ved Menneskenes eget Arbejde som de andre Erhverv. Det samler som en Følge deraf sjælden saa intelligente, frisindede Befolkninger som Byerne med deres Handel og Industri. Men til Gjengjæld bevarer det en aandelig og sjælelig Sundhed, som næppe noget andet Erhverv; det er de landlige Beskæftigelser, der have udviklet Befolkningerne, og det synes, som om det i alt Fald ofte er vanskeligt for dem udenfor dette at bevare den harmoniske Udvikling. Danner Agerbruget nu end i Almindelighed ikke hurtig store Formuer, bevarer det dem til Gjengjæld saa meget desto bedre; det er ikke for Intet, at Folk, der ere blevne rige, i Almindelighed købe Land-

ejendomme for at bevare Formuen fri for stor Risiko til deres Efterkommere; Kapitalen bindes fast i Jorden og dens Grundforbedringer, den forøges ikke saa let der ved hurtige Omsætninger, men den tilintetgjøres da heller ikke saa let; og sætter Naturen end i Agerbruget særlig faste Grænser for Driftigheden og Fremskridtet og dermed for Fortjenesten, saa lader atter den samme Naturens Begrænsning ofte Grundbesiddelsen stige jævnt og sikkert i Værdi. Den faste Form, Kapitalerne antage i Agerbruget, frembyder ogsaa ved Krediten visse Vanskeligheder, Laanene maa have paa lang Tid; men der da ogsaa i denne Henseende atter større Sikkerhed. I politisk Henseende bemærker allerede Aristoteles, at de agerdyrkende Folk bedst bevare Friheden, om de end ikke hurtigst skabe den; England har bevaret sin Frihed, fordi dets Samfund stod paa Agerbrugets brede og faste Grundlag, medens derimod Karthago, Venedig, Genua og andre blotte Handelsstater vel blomstrede kraftig op, men ligesaa hurtig atter gik til Grunde. Og hvilken privat Lykke og Fred følger ikke med den landlige Virksomhed? Det giver næsten Ro og Tilfredshed alene at tænke paa Landvæsenet, og hvormeget mere da ikke at beskæftige sig med det? Hvorledes er ikke navnlig de germaniske Nationers bedste Egenskaber knyttede til deres Smag for Landlivet, for dets Virksomhed, dets Frihed og Uafhængighed? De Egenskaber, der have gjort den engelske Nation stor i Dannelse, i politisk Dygtighed, ja selv i Handel og Industri, ere Alle enige om, væsenlig skyldes dens Sans for Landlivet. Det er jo fremfor Alt Landejendomsbesidderne, disse engelske «gentlemen», der saa længe have regeret det stolte britiske Rige. Ja selv det egentlige Landvæsen, som sjælden betaler sig for rige Folk,

prises dog som den sundeste og lykkeligste Beskæftigelse for Nationens højeste Klasser. Og Alle søge i alt Fald i landlige Idrætter Erstatning for den legemlige Bevægelse, som selve Landarbejdet giver de lavere Klasser. I de fleste Lande udgjør den saakaldte «Bondestand» Kjærnen af Landbefolkningen, og det er da navnlig denne, som Statsmændene næsten altid regne for Statens Grundvold, som afgiver de kraftigste Soldater, navnlig til Hærenes Hovedstyrke, til Fodfolket, som jævnt forøger Befolkningens Tal, som under en god Lovgivning bevarer almindelig Velstand og politisk Tilfredshed. Undertiden synes det, som om Slægterne næsten trues med Undergang ved Bylivets Usundhed og Fordærvelse; det er især de mere raa og udannede Befolkninger, der ikke kunne taale det, for hvilke det ligesom er en altfor pludselig Overgang at komme over til det fra den nedarvede Beskæftigelse; ældre Tider og endnu mindre udviklede Lande — saaledes i dette Øjeblik vistnok Sverig mere end Danmark — afgive oplysende Exempler. Det synes undertiden, som om Befolkningen ligesom maa vende tilbage til det sundere Landliv; de store Stæder maa uafbrudt rekruteres fra Landet, fordi Livsvarigheden bliver kortere og Fødslerne færre; det gaar Befolkningen ligesom Kæmpen, der ved at kastes til Jorden fik nye Kræfter. Selv Tiderne vende i Svingninger tilbage til Landvæsenet og dets Naturlighed. Det var Tilfældet med den senere Romertid, da det fordærvede og trætte Samfund ligesom søgte Fornyelse ved landlige Beskæftigelser; Forfatterne skrev om «*re rustica*»; Digterne digtede Hyrdedigte. I Middelalderen er Landvæsenet næsten Alt. Ved Begyndelsen til den nyere Tid er Borgerstanden med dens bevægelige Industri og Handel kommet til Ære og Værdighed.

Men allerede ved Sextenhundredetallet synes det, som om man føler Trang til igjen at fremhæve Agerbruget; Henrik den Fjerdes store Minister, den økonomiske Sully, lægger langt mere Vægt paa det end paa de andre Næringer. Det Almindelige er dog ved Overgangen til den nyere Tid den saakaldte merkantile Retning med dens ensidige Eftertryk paa Handel og Industri i Modsætning til Middelalderens bundne landlige Ordning; man vil nu kunstig fremme disse paa Landvæsnets Bekostning. Men i Midten af forrige Aarhundrede kommer man igjen til det Resultat, at Agerbruget er Hovedkilden til Folkets Velstand. Fysiokraterne lære jo end ogsaa, at det alene skaber sandt Overskud. De store kongelige Landhusholdningsselskaber dannes, som endnu bestaa rundt omkring i Landene. Overalt vil man ophjælpe Landvæsnet; først beskæftiger man sig med det rent økonomiske Spørgsmaal; senere tager man ogsaa fat paa Landbefolkningens sociale og politiske Forhold. Selv Smagen for det Naturlige, for landlige Fornøjelser, for Hyrdedigte, selv for større Naturlighed i Klædedragt og m. M. er betegnende Tidens Kjendetegn. Man er ikke altid heldig i sine Bestræbelser; Datidens Fremhæven af Bondebefolkningerne, saavel den oplyste Absolutismes som Revolutionens, iudmærker sig end ogsaa ligesaa vel som vore moderne lignende Retninger ofte ved en paafaldende Mangel paa landlig Jævnhed og Sundhed; man har Ret i at fremhæve Agerbruget og Agerbrugerne, kun ikke i at gjøre det paa de andre Erhvervs Bekostning.

Det behøver nu ingen nærmere Paavisning, hvor vigtigt Agerbruget med alle disse dets almindelige og særegne Ejendommeligheder er for Politiken, for Ordningen af Statens Forfatning, for Bestyrelsen, i hvilket

Omfang den skal foretages gennem Embedsmænd, gennem demokratiske Kommuner eller gennem et Godsejeraristokrati o. s. fr. Dette følger allerede deraf, at den store Mængdes Velstand afhænger af Agerbruget. Saa vigtig er dettes nærmere Ordning og navnlig Jordernes Fordeling, at man jo end ogsaa paa den kunstigste Maade har søgt at lede denne. Næsten alle Oldtidens Lovgivere beskæftigede sig dermed; de mægtige Privatmænd stræbte at bemægtige sig Jorderne, og Staterne søgte i Almindelighed at forebygge det. Den nordiske Edda kjender Vigtigheden af denne Fordeling, den siger: «Kjender Du den højeste Visdom, har Du udforsket Gudernes Fordeling af Jorden». Magt i Samfundet, ja selv personlig Frihed eller Ufrihed er længe knyttet til Jordbesiddelsen. I Middelalderens krigerske Samfund grupperer Alt sig om den faste Ordning af Landejendommens og Agerbrugets Forhold. Selv den absolutistiske moderne Stat lader navnlig Byrderne vedblive at knytte sig til visse Ejendomme, samtidig at den paa forskjellig Maade søger at regulere Besiddelses- og Brugsforholdene. Først nu begynder man ret at indse, at ogsaa her Friheden og en naturlig rolig Udvikling muliggjør den bedste Anvendelse af alle de tilstedeværende Kræfter, bedst lader alle de forskjellige Hensyn komme til deres Ret og gennem den største forskelligartede Mangfoldighed frembringer den bedst mulige harmoniske Ordning af det Hele.

Ligesaa vigtig er imidlertid paa den anden Side ogsaa Politiken for Agerbrugets Udvikling. Det er jo Friheden, der i det Hele saa tidlig gjorde Holland og England til saa rige Lande i Modsætning f. Ex. til Nabolandet Frankrig. Den samme Indflydelse har den ogsaa i højeste

Grad udøvet paa Agerbruget. Som man tidt har sagt det, er det ikke de frugtbareste, men de bedst regerede Lande, der har det rigeste Agerbrug. I England bestaar en stor Del af Landet i magert Grus paa Granitunderlag, i altfor hede Kalkjorder eller i sure moradsige Strækninger, som først den nyeste Tid har kunnet forvandle til frugtbart Agerland. Belgiens Rigdom er i alt Fald kun i en Del af Landet skabt af Industrien; den skyldes væsenligt Agerbruget; men det er tildels paa tørt ufrugtbart Land, hvor Menneskene næsten have maattet danne Muldjorden, at dette højtstaaende Agerbrug har udviklet sig, der nu staar som et Mønster for andre Lande, og som nu ikke blot brødføder Landet selv, men som end ogsaa skaber Produkter til Udførsel. Selv Holland bestaar tildels af ufrugtbare Sandjorder, og de frugtbare Marskjorder have Menneskene først maattet fravriste Havet. I Savoyen og i Schweiz bærer Befolkningen endog saa Jord op paa Klipperne, for at fremelske de herligste Plantager af Valdnødder, Morbær eller Vin. Omvendt ere de yppigste Lande saasom Orienten og en stor Del af det sydlige Evropa halv øde eller i alt Fald fattige paa Grund af den slette politiske Tilstand. At Elendigheden i Irland navnlig skyldes den historiske Udvikling, fremfor Alt den dermed følgende Mangel af en Middelstand, at den derimod ikke, som man saalænge sagde, kommer af Nationens oprindelige Karakter, har man især kunnet vise ved at fremhæve, hvor ganske anderledes det er gaaet Flertallet af de mange Irlænder, der ved den store Udvandring ere komne over i andre sociale Forhold. Léonce de Lavergne har kunnet vise os, hvorledes de landøkonomiske Fremskridt i Frankrig ere knyttede til Reformperioden af 1789 og i de foregaaende Aar i Modsætning

til Revolutionens Tid, til det fredelige og maadeligede konstitutionelle Kongedømme i Modsætning til den store Napoleons Krige, tildels ogsaa i Modsætning til Napoleon den Tredjes Tid, kort sagt til de Tider, i hvilke især Fred, Frihed og Retfærdighed herskede. Selv den forskjellige Udvikling i Kongeriget Danmark og i Hertugdømmerne efter 1848 kan vanskelig forklares tilfulde, uden ved at tage Hensyn til den politiske Opvækkelse og de politiske Reforme, som efter 1848 fandt Sted i Kongeriget, medens tidligere Hertugdømmerne omvendt snarest var den Del af Riget, der blev mest liberalt regeret.

Mest skylder Agerbruget vistnok den almindelige Tilstand, Fred, Retssikkerhed og Frihed for alle Kræfters Anvendelse. Krigene og anden Tidernes Ugunst plejer at forrykke Ejendommenes jævne Fordeling; omvendt fordeler det almindelige Fremskridt dem i Almindelighed mere ligelig. Meget af den almindelige borgerlige Lovgivning udøver en særegen Indflydelse paa Agerbrugets ejendommelige Udvikling, saasom Arvelovgivningen, hvad enten den som i England ved al Jord forudsætter Førstefødselsretten, eller den som i Frankrig bringer til at dele Alt; Slægt efter Slægt blive Virksomhederne næsten umærkelig formede ved Arvelovgivningens Magt. Store Resultater finder man dog ogsaa ofte frembragte ved de særegne Foranstaltninger, Regeringerne have truffet direkte i Agerbrugets Interesse. Dels har det Offentlige ofte med Held, navnlig under en mindre Udvikling, givet Stødet til nyttige Fremskridt. Indførelsen af spanske Faar i forrige Aarhundrede i Frankrig, Sachsen og Preussen kan nævnes som et heldigt Exempel. Dels og især har det Offentlige gavnet ved at bortrydde Hindringerne, skabte ved ældre Tiders politiske Udvikling og Lovgivning. Reformerne

hos os i Slutningen af forrige Aarhundrede, i Preussen i 1807 og 1811, i en stor Del af Evropa, da den franske Revolutions Grundsætninger udbredtes med Napoleons Hære, ere storartede Exempler.

Det er en Selvfølge, at Landbopolitiken i højeste Grad bærer Præg af hele Tidens politiske Retning. Medens de mest trykkende Byrder som Hoveri og de fleste Natural- ydelser allerede i det 15de og 16de Aarhundrede efter Haanden af sig selv vare blevne afløste i Nord- og Mellem- italien, i Schweiz, tildels i Holland, lidt senere ogsaa i England, havde derimod Bøndernes Bevægelser for at opnaa en bedre Tilstand, Bondeopstandene i Tyskland, Grevens Fejde hos os, kun ført til en endnu større Af- hængighed; det er, som Roscher bemærker, altid Tilfældet med slige mislykkede Revolutioner, at de føre til en endnu stærkere Reaktion. Trediveaarskrigen og andre senere lignende Udtømmelser af Landenes Kræfter gjorde kun den hele Tilstand, ogsaa de sociale Forhold, endnu slettere. Det er først den oplyste Absolutisme og Revolutionen, som foretager gennemgribende Forandringer, saaledes Maria Theresia og Josef af Østrig, Storhertugen af To- skana, Nationalforsamlingens Bestemmelser Natten den 4de August 1789 i Versailles, den franske Lovgivnings Udbredelse i de af Napoleon afhængige Stater o. s. v. Det er en Selvfølge, at der selv under Revolutionen er den største Forskjel paa, hvad der vedtoges i 1789, da man f. Ex. dog vilde give Erstatning for alle de private Rettig- heder, der ikke hidrørte fra Livegenskabet, og saa paa Lovene af 1792, da alle Byrder, der ikke ligefrem vare Pengerefter, afskaffedes helt uden Erstatning. Efter 1815 kommer der ogsaa i denne Lovgivning næsten overalt en hel Reaktion, saaledes i Hannover, i Preussen, selv hos

os, hvor den samme Fyrste, der havde gennemført de store Landboreformer, Frederik den Sjette, i 1816 atter opløste den store Landbokommission, standsede Bestræbelserne for Selvejendoms Udbredelse, ja endog for Hoveriets Afløsning, og indskrænkede den fri Omfordeling af Jorden. I de fleste Lande er det først efter Bevægelserne i 1830 og 1848, at Reformerne atter fortsættes i større Stil. Tidligst begynde de vel igjen i den Del af Tyskland, der ligger nærmest Frankrig; og allerede i Trediyerne har badensiske Reformer saasom Tiendens Afløsning en temmelig radikal Karakter. Hos os beskæftiger Stændertiden sig navnlig med Forhold som Vejvæsnet, Kjørselsvæsnet, de kommunale Forhold, Landhandlen, skjønt der dog ogsaa foretoges Skridt for Hoveriets Afløsning og Selvejendoms Fremme. Især falder dog hos os som andetsteds Fortsættelsen af de større Landboreformer efter 1848, Afløsning af Hoveriet og af Tiendeydelse in Natura, Indførelse af Selvejendom paa de offentlige Godser og dens Fremme paa de private og m. M. Stadig afgive de absolutistiske Regeringer ligesaa vel som de mest revolutionære Regeringer fremtrædende Exempler paa voldsomme og uretfærdige Omvæltninger; end ikke de radikaleste Forslag, som Bondevennerne have fremsat hos os, kunne maale sig med, hvad Østrig gjorde i 1846 i Galizien og i Aarene nærmest efter 1848 andetsteds, eller med Ruslands Afløsning i Polen efter den sidste Opstand, ja næppe med Reformerne i selve Rusland. Det er ikke uden Grund, at hos os Tscherning fra sit Standpunkt beklagede, at man ikke havde omordnet Landboforholdene, før man indførte den konstitutionelle Forfatning. Selv hvor man ikke er gaaet tilværks som i Østrig og Rusland, bærer dog i de fleste konstitutionelle Lande Lovgivningen Spor

af den absolutistiske Aand, der selv efter de absolutistiske Forfatningers Opgivelse altid efterlader sit Præg i Tænke-  
maaden. England har med al sin Frihed fulgt en afgjort  
aristokratisk Retning; dets Landboforhold ere nøje sam-  
menvoxede med hele Nationens Udvikling, med Regerings-  
formen, Forvaltningen, den fortsatte Kolonisation hinsides  
Havene, ja selv med saadanne Ting som med Nationens  
ældgamle Tilbøjelighed til Kjødspiser i Modsætning til den  
lette franske Levemaade; men den engelske Ordning af  
Ejendommen og af Jordens Brug er ganske vist ingen-  
lunde helt igjennem et Mønster. Det ligger nærmere at  
sammenligne vore egne Forhold med de svenske. Vi  
kunne der finde mindre heldige klimatiske Forhold, større  
Mangel paa Kultur, større Fattigdom hos Landbefolkningen,  
færre Kapitaler; men vi finde ingen Baand som vor Fæste-  
tvang, vor Skovlovgivning eller vore Hindringer for den  
fri Omfordeling af Jorden. Større Rørelse og Fremskridt,  
en lykkeligere Fordeling af de forskellige Ejendoms-  
størrelser og Brugsformer er den naturlige Følge. Sam-  
menligninger mellem forskellige Dele af selve Danmark  
kunne vise det Samme. Men for at komme til en nogen-  
lunde fuldstændig Opfattelse af hele denne Del af den  
økonomiske Politik, af hele den Verden, der indbefattes  
under Landboforholdenes Begreb, maa vi i det Hele føre  
vort Blik om i de forskellige Lande; vi maa betragte disse  
forskjellige klimatiske og fysiske Betingelser, Folkestam-  
merne med deres afvigende Tilbøjeligheder, Lovgivning-  
erne prægede af de ulige Tidsaldres Opfattelser. Hele  
denne rige forskjelligartede sammensatte Masse af Be-  
stræbelser, Indretninger og Forhold maa vi undersøge i  
vor almindelige økonomiske Indsigts Lys. Vi ville som  
overalt ellers saaledes ogsaa her atter komme til den

fyldigste Opfattelse af de økonomiske Love ved at se dem i alle deres forskjelligartede enkelte Ytringer; Grundsætningerne prøves bedst ved den hele haarde, men solide Virkelighed; den store Sammenhæng i Menneskelivet lære vi bedst at kjende, naar vi forfølge de enkelte Traade i i Vævet af de enkelte Menneskers, Folks og Tidsaldres Stræben og Arbejde.

### Udvalgte Citater.

1. *Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet.*

2. *Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet. Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet.*

3. *Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet. Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet.*

4. *Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet. Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet.*

5. *Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet. Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet.*

6. *Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet. Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet.*

7. *Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet. Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet.*

8. *Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet. Den økonomiske Lov, som siger, at den enkelte skal arbejde for sig selv, er en af de Lovene, som har den største Betydning for Menneskelivet.*